

NIMETULLAH HAFIZ
(Priština)

PRIOLOG RASVETLJAVANJU LIČNOSTI ŠUAIB-PAŠE SIPAHIJA I NJEVOVE ULOGE U PRIZRENSKOJ LIGI

Sanstefanski mirovni ugovor izazvao je veliki talas nezadovoljstva na teritorijama na kojima je živio albanski živalj. Albanske patriotske snage poslale su Porti protestne telegrame protiv ustupanja ovih teritorija. Takve telegrame poslali su stanovnici Prizrena i drugih gradova Kosova.¹

Još u aprilu 1878. godine počeli su dogovori viđenijih ljudi iz Albanije, sa Kosova, iz Makedonije, južne Srbije, Sandžaka i Crne Gore. Održano je niz sastanaka, od kojih su najznačajniji oni u Đakovici i Skadru. Na drugom sastanku u Đakovici odlučeno je da se sazove osnivačka skupština u Prizrenu i da se na njoj zauzme stav protiv odluke berlinskog kongresa, ako njime budu povređeni zahtevi za očuvanje "teritorijalne celine albanskih zemalja", kao i da se formira posebna politička organizacija koja će rukovoditi otporom.²

Na osnovu odluka tih sastanaka, 10. juna 1878. godine održana je osnivačka skupština u Prizrenu. Sudeći po srpskim izveštajima, na osnivačkoj skupštini je učestvovalo tri stotine izaslanika, predstavnici plemena, bajraktari, begovi, intelektualci iz Prizrena, Đakovice, Peći, Prištine, Mitrovice, Vučitrna, itd.³

Još na osnivačkoj skupštini, Liga je organizaciono uobličena. Njen najviši izvršni organ bio je Glavni odbor sa sedištem u Prizrenu, a u drugim krajevima formirani su ogranaci.⁴

U Prizrenu je, pored Glavnog odbora, formiran i ogranak Prizrenske lige kao i u ostalim gradovima. Predsednik prizrenskog ogranka bio je Hadži Imer-efendi Prizreni.⁵ Kasnije, odnosno početkom juna 1880. godine, ovu dužnost preuzeo je Šuaib-aga Sipahi. Ostali članovi ogranka bili su Hizir-efendija, Hajrulah-aga, Ajet-aga, Mehmet-aga, Ibrahim-aga, Ukšhin-aga, Bešir-aga i Daut-aga.⁶

-
- 1 Prepisi telegrama se nalaze na čuvanju u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Prizrenu.
 - 2 Ali Hadri, "Prilog osvetljavanju Prizrenske Lige (1878-1881)", *Perparimi*, izbor radova na srpskohrvatskom jeziku, Priština 1967, str. 35.
 - 3 Isto.
 - 4 Džafer Belegu. *Lidhja e Prizrendit*, Tirane, 1939, str. 30.
 - 5 Isto.
 - 6 Arhiv Kosova, Fl. sig. XXVII/1. Izveštaj engleskog konzula u Prizrenu, 21. juna 1880. godine.

O ulozi Šuaib-paše u Prizrenskoj ligi, na osnovu onoga što je do sada proučeno, veoma se malo zna. Za njega se nije čulo sve do maja 1880. godine.

Šuaib-pašu, kao ličnost koja je imala jednu od važnih uloga u Prizrenskoj ligi, prvi put spominje Sulejman Kulče u svom delu "Osmanli Tarihinde Arnavutluk" u kome kaže da su se 10. juna 1878. godine u Prizrenu, kod Bajrakli džamije, sastala 43 delegata među kojima je bio Prizrenac Šuaib-aga, Prištovac Mufti Zejnelabidin-efendija sa Zija-bejom, iz Debra Iljas-paša, iz Novog Pazara Mufti i Edip-bej, iz Skoplja Bujuk Jašar-beg, iz Tetova sa Mehmet-pašom Deraloam Hasan-paša i Šejh Mustafa, iz Đakovice Abdullah-paša i Mustafa Vokši, iz Kumanova Ismail-efendi, iz Sjenice Spahović, iz Peći Hadži Zeko, Ramadan Ahmet-aga, Ismail-aga, iz Mitrovice Hadži Osman-efendija, iz Ohrida Sinan-efendija, a iz Albanije Abdul-bej iz Fraserija sa Akifom-pašom iz Elbasana.⁷

Nešto kasnije, Kristo Frašeri u svom delu "Lidhja e Prizrendit (1878-1881)" govoreći o državnom udaru protiv turske vladavine u maju 1880. godine i o preuzimanju vlasti od strane Prizrenske lige, kaže da su ustanici proterali prizrenskog mutesarrafa Ahmet Hilmi-pašu i na njegovo mesto postavili člana Prizrenske lige Šuaib-agu Sipahija. Turci su proterani i sa drugih mesta i na njihova mesta su postavljeni Albanci.⁸

I drugi istoričari su spominjali ovu ličnost, po važnosti drugog člana u Prizrenskoj ligi. O njemu kao čoveku i o njegovoj ličnosti, međutim, malo je pisano.

Radeći u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Prizrenu, nekoliko godina sam sakupljao natpise sa raznih nadgrobnih spomenika, česama, starih turskih kuća, džamija, itd. širom Pokrajine. Tako sam naišao i na natpis na česmi u kući Davuda Perolija u Prizrenu. Natpis je uklesan u gornjem delu ukrašene mermerne ploče veličine 31 x 27 cm.

Natpis glasi (u transkripciji):

1. Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât ve râgip
2. El-cennet ve'd-derecât Feyzullah Sipâhî
3. Bin Ahmed Sipâhî yesserallahu murâdehu fi'd-dîn¹⁰
4. Bu hayrât sâhibin ya Rab iki cihânda
5. Sâd eyle koyup cennet sarayina
6. Cehennemden ʿazâd (!) eyle,¹¹ sene 1263

Prevod:

1. Dobrotvor (ove česme) koji želi
2. Raj i božju nagradu Fejzullah Sipahi

7 Süleyman Kulçe, *Osmanli Tarihinde Arnavutluk*, Izmir 1944., str. 249-250.

8 Kristo Frašeri, *Lidhja e Prizrendit (1878-1881)*, Tirane, 1956, str. 43.

10 Reč "dîn" ovde ne odgovara po značenju. Verovatno je pisac ovog natpisa hteo reći "dâreyn".

11 Ovo je jedan distih: Bu hayrât sâhibin ya Rab iki cihânda Koyup cennet sarayina sâd eyle cehennemden ʿazâ eyle.

3. Sin Ahmed Sipahija, nek mu Bog da murad u dva sveta
4. O Bože ovom dobrotvoru u ova dva sveta
5. Pomozi stavlajući u dvoru raja
6. Sačuvaj (ga) od pakla, godine 1263 (1846)

Iz ovog natpisa se vidi da je česmu sagradio Feyzullah Sipahi, sin Ahmeda.¹² Razgovarao sam sa unucima ovoga zadužbenika¹³ i saznao da su dedovi Feyzullaha Sipahija imigrirali u Prizren iz albanskog sela Peroli te se i danas njegovi potomci zovu ovim imenom. Saznao sam i to da je Feyzullah Sipahi od strane osmanske države postavljen kao zakupac (zakupnik, spahija) sela Seros, Dabidol, Kruša i još nekoliko drugih sela. Najverovatnije i njegovo prezime "Sipahi" potiče upravo od uloge koju su mu dali Turci. Na ovoj dužnosti se veoma obogatio i postao vlasnik čifluka koji je brojao četrdeset i jednu kuću.

Fejzullah Sipahi je imao pet sinova. Bili su to: Šuaib, Ešref, Davud, Zekerija i Mehmedalija.¹⁴ Od sviju njih najstariji brat je bio Šuaib i on je jedino pošao očevim stopama. Šuaib je, pomažući Osmanlije u srpskom ustanku kod Taslidže, dobio titulu "paša". Posle ovoga se više ništa ne zna o ovoj ličnosti sem da je pomagao Albanskoj ligi i da je bio predsednik za prizrenski grad i da je 1881. godine uhvaćen i poslat u turski grad Adanu. Tamo je i umro. Za sobom je ostavio sina Mustafu. Od ovog sina imao je tri unuka: Mehmedaliju, Ilijaza i Elmaza. Ni jedan od njih danas nije u životu.

O Šuaib-pašinom članstvu govori se i u telegramu poslatom od strane Ahmeda muhtara iz telegrafске kancelarije ministarstvu Turske 7.VI 1878.¹⁵ U ovom telegramu se, između ostalog, kaže da "za sad treba predsedniku Prizrenske lige Omer-efendiji i članovima ogranka: Šuaib-agi, Derviš-begu, Alim-efendiji, Hadži Junus-efendiji, Redžep-agi i Daut Sipahiji iz Đakovice ponuditi novac iz posebnih izvora da se odstrane iz pokreta i da je ovo najbolji mogući način..."¹⁶ Ali, verovatno, ni ovaj pokušaj nije uspeo i zato u drugom telegramu se kaže da se pokuša sakupiti vojska i uz pomoć masa da se predsednik Lige Omer-efendija i predsednik prizrenskog ogranka Šuaib-aga, prognaju u različita mesta i da se kazne. U tom slučaju zbog postupka koji će se voditi protiv gore pomenutih ličnosti a radi eventualnog sprečavanja njihovog bega, potrebno je imati kao rezervnu snagu još tri tabora pešaka i jedan konjanički puk.¹⁷ Iz ovog telegrama se vidi da je Šuaib-paša Sipahi po važnosti druga ličnost posle Hadži Omer-efendije.

12 O ovom natpisu i podacima o njemu pogl. Nimetullah Hafiz, "Prizren de yeni bulunan birkaç türk yazısı", *Belleteri*, cilt XXXIX, sayı 154. Ankara, nisan 1975; str. 230-231.

13 Sa Dževdet Kazazijom i Davut Perolijem.

14 Od petorice braće samo Zekerija i Mehmedalija nisu imali dece. Mehmedalija je svoje bogatstvo utrošio na to da na mestu stare sahat-kule sagradene od drveta kod crkve Svete Bogorodice ljeviške (Džuma džamije) sazida od cigle novu.

15 Istanbul Başvekalet Arşivi, Ta. 1297, 81b, No. 1104 ili ZZSK - FPL, dok. br. 78.

16 Istanbul Başvekalet Arşivi, TA-12, No. 1501.

17 Istanbul Başvekalet Arşivi, TA-12, N-1297, No. 1502. i Zavod za zaštitu spomenika kulture Prizren, Fond Prizrenske lige, dok. br. 88.

Iz jednog izveštaja britanskog konzula St. Johna u Prizrenu, koji je poslat 19. IX 1880. ministru inostranih poslova Velike Britanije Earlu Granvilleu u London, saznajemo i jedan važan podatak da "Šuaib-aga nije platio porez državi od 1870. godine i na ovaj način je dužan da plati dug državi od 523.000 pijastra, Hilmi-efendija 38.000, Hadži Omer-efendi 46.000, a iz 1877. godine Mustafa Kruša 9.000 i Ukšin-aga 4.000 pijastra."¹⁸ U nastavku ovog telegrama se vidi i to da je Šuaib-aga, predsednik ogranka Albanske lige Prizrena i okoline, zbog gore pomenutih dugova više puta bio i zatvaran.

U istom zatvoru su bili Abdullah-beg (Abdulj Frašeri) Toska, Halim-aga Džerdžizi, sestrić Šuaib-age, Abdul-efendija, glavni muderis Skoplja, Hadži Mehmet-aga, nekadašnji kapetan skopske vojne oblasti, hadži Jonus, prizrenski službenik, i pet telegrafista iz Prizrena, Đakovice i Peći. Zna se da Šuaib-paša nije ubijen u Prizrenu nego da je prognan u turski grad Adanu.

O njegovom progonstvu je najbolji dokaz i telegram iz Istanbula poslat Derviš-paši u Prizren septembra 1881. godine.²⁰ U telegramu je sadržana vladina naredba da se bivši mutesarif Prizrena Šuaib-paša, koji je pripadao Prizrenskoj ligi (Cemiyet-i ittihadiye), prebaci u Adanu zajedno sa Prištევcem Zejnulabidinom i Zija-begom, i Tetovčanima Esat-pašom i Redžep-begom. "Ovo treba učiniti u velikoj tajnosti", kaže se na kraju telegrama.

Tu se Šuaib-paši Sipahiji gubi svaki trag. Zna se da je osuđen i ubijen 1881. u gradu Adani. Međutim, u gradu Prizrenu se pričalo da je godinu dana nakon hapšenja umro (ako nije otrovan) i sahranjen na nepoznatom mestu.

PRILOG RASVETLJAVANJU LIČNOSTI ŠUAIB-PAŠE SIPAHIJA I NJEGOVE ULOGE U PRIZRENSKOJ LIGI

R e z i m e

Sanstefanski mirovni ugovor izazvao je veliki talas nezadovoljstva na teritorijama na kojima je živeo albanski narod. Albanske patriotske snage poslale su Porti protestne telegrame protiv ustupanja ovih teritorija. Takve telegrame poslali su stanovnici Prizrena i drugih gradova Kosova. Još u aprilu 1878. godine počeli su dogovori viđenih ljudi iz Albanije, sa Kosova, iz Makedonije, južne Srbije, Sandžaka i Crne Gore. Održan je niz sastanaka na kojima je odlučeno da se formira organizacija koja će zauzeti stav protiv odluke Berlinskog kongresa. Na osnivačkoj skupštini u Prizrenu, na kojoj je Prizrenska liga organizaciono uobličena, pored glavnog odbora formiran je i

18 Politički izveštaj engleskog konzula u Prizrenu br. 77, dana 19. VI 1880. god. F.O. 195/1317, X/J 6527 ili Arhiv Kosova, AK. PL - Sig. XXVII/1.

19 Haus-Hof-u Staatsarchiv, Wien I, Politischen archiv 263, Liesse VIII Konsulate; Arhiv Kosova, sig. II/3.

20 Başvekalet Arşivi, İstanbul, Irade 67261.

ogranak Prizrenske lige čiji predsjednik je bio Hadži Imer-efendi Prizreni. Kasnije je ovu dužnost preuzeo Šuaib Sipahi.

Šuaib Sipahija, kao ličnost koja je imala jednu od važnih uloga u Prizrenskoj ligi, prvi put spominje turski historičar Sulejman Kulče, a zatim Kristo Frašeri i drugi, ali o njegovoj ličnosti, o njemu kao čoveku malo je pisano. Na osnovu podataka koje je dobio iz natpisa uklesanog na česmi u kući Davuda Perolija u Prizrenu, zatim razgovora vođenih sa unucima Fejzulaha Sipahija, te na osnovu nekoliko telegrama koji se čuvaju u arhivama Evrope i Turske, autor je došao do novih podataka koji osvetljavaju ličnost Šuaib-paše Sipahija, daje njegov rodoslov, prikazuje ga kao jednog od glavnih funkcionera Prizrenske lige odmah uz Imera Prizrenija, te iznosi i to da je umro u turskom gradu Adani.

CONTRIBUTION TO ELUCIDATION THE FIGURE OF SHUAIB-PASHA SIPAHI
AND HIS PART IN PRIZREN'S LEAGUE

S u m m a r y

San Stefano Peace Treaty caused the great wave of discontent at the territories inhabited with Albanian people. Albanian patriotic forces sent to the Porte the telegrams of protest against the renunciation of these territories. The same telegrams were also sent by the inhabitation of Prizren and other cities in Kosovo. The negotiations between the outstanding persons from Albania, Kosovo, Macedonia, South Serbia, Sanjak and Montenegro had started back in April 1878. A series of meetings had been organized at which it had been decided to form the organization which would stand against the decisions of Viennese Congress. Inaugural assembly at which Prizren's League got its organizing form was held in Prizren. Apart from the main committee it was formed also the branch of Prizren's League whose president was Haji Imer-efendi Prizreni. Later on this duty was taken over by Shuaib Sipahi.

Shuaib Sipahi as a prominent figure with important part in Prizren's League was first mentioned by Turkish historian Sulayman Kulce and then by Krsto Frašeri and the others, but very little was told about him as the person, as the man. On the basis of the inscription engraved at the fountain in Davud Peroli's house in Prizren, then on the basis of the conversation with Fejzulah Sipahi's grandchildren and the few telegrams preserved in the European and Turkish Archives, the author reached some new data elucidating the figure of Shuaib-pasha Sipahi. He gives his genealogy branch, presents him as one of the main officials in Prizren's League, right behind Imer Prizreni, and also states that he died in Turkish city named Adana.